

CenRaPS Journal of Social Sciences

International Indexed & Refereed

CenRaPS
Journal of Social Sciences

ISSN: 2687-2226 (Online)

journal.cenraps.org

OPEN ACCESS

Original Article

Received Date: 15-06-2020

Accepted Date: 14-07-2020

doi.org/10.46291/cenraps.v2i2.30

Kurban ve Şiddet: İslamcı Şiddetin Göstergibilimsel Analizi

Dashdamir MAHMANDAROV*

Prof. Dr. Kemalettin TAŞ**

*Süleyman Demirel Üniversitesi, Felsefe ve
Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi
Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi.

E-posta: dasdemirmahmandarov@gmail.com.

**Süleyman Demirel Üniversitesi, Felsefe ve
Din Bilimleri Anabilim Dalı Başkanı, Isparta,
Türkiye.

E-posta: kemalettintas@sdu.edu.tr.

Özet:

İslamcı şiddet yirmi birinci yüzyılın başlarından itibaren dünya gündemini işgal etmeye devam etmektedir. Amerika`da, Avrupa`da ve dünyanın diğer bölgelerinde şiddet eylemlerini sürdüren şiddet grupları çeşitli çalışmalara konu olmakta ve bu şiddetin kökenleri, nedenleri anlaşılmasına çalışılmaktadır. Bu çalışmada ilk olarak kurban ve şiddet arasındaki ilişki Rene Girard`ın mimetik teorisi bağlamında ele alınacaktır. Daha sonra İslamcı şiddet bu mimetik teori bağlamında değerlendirilecektir. İslamcı şiddet gruplarının en korkuncu olarak tanımlanan ve dünyaya korku salan İslam Devleti`nin İngilizce dergisi olan Dabiq`ten seçilen şiddet içerikli iki fotoğraf göstergibilimsel olarak incelenecektir.

Abstract:

Islamist violence continues to occupy the World agenda from the beginning of the twenty-first century. Violence groups continuing their acts of violence in America, Europe, and other parts of the World are subject to various studies, and the origins and causes of this violence are trying to be understood. In this study, firstly, the relationship between victim and violence will be analyzed within the context of Rene Girard's mimetic theory. Islamist violence will then be evaluated in the context of this mimetic theory. Two violent images selected from "Dabiq", the English magazine of the Islamic State, which is defined as the most frightening of Islamist violence groups and which gives fear to the World, will be analyzed semiotically.

Anahtar Kelimeler:

Şiddet, Kurban, Mimetik Teori, İslamcı Şiddet, Göstergibilim.

Key Words:

Violence, Victim, Mimetic Theory, Islamist Violence, Semiotics.

1. Giriş

Kurban ve şiddet konusu daha fazla dinsel bir görünüme sahip fenomenler olarak görülmektedir. Bu yargı genel olarak büyük doğruluk payına sahiptir. Zira kurban bir ritüel ve arınma mekanizması olarak toplumsal ve bireysel yaşamda dinsel bir konum işgal etmektedir. Günümüzde kurban daha fazla hayvanların kurban edilmesi olarak anlaşılmaktadır ki, bu da sadece günümüze has bir durum değil yüzyıllardır süregelen bir fenomene işaret etmektedir.

Fakat eski çağlarda ve günümüzde de bazı durumlarda insanların kurban olarak sunulması görülmektedir. Burada kurban mekanizması bir günah keçisi mekanizması görevi görmektedir. Bir toplumun kötülüklerden arınmak, Tanrı'ya iyilikler sunmak ve kendilerini affettirmek için içlerinden birisini veya belli bir grubu kurban etmeleri bu durumu ifade etmektedir. Katharsis veya Pharmakos ritüelleri tragedya çağından itibaren bu kurban etme ediminin de açıklanmasında kullanılmakta ve bu gibi durumlarda kanla ve şiddetle birlikte anılmaktadır.

Dinsel olanın kamusal ve bireysel yaşamdan dışlandığı modern dünyada cehaletten ve bilimsizlikten kaynaklandığı düşünülen şiddetin de ortadan kalkacağı düşünülüyordu. Bu düşünceler ise yirminci yüzyılda yaşanan iki dünya savaşı ve etnik katliamlarla, milyonlarca insanın kolektif öldürülmesiyle birlikte sorgulanmaya başlanmıştır. Bu sorgulama beraberinde Aydınlanma ideallerinin ve en önemlisi de aklın insanı şiddet bir çağa ulaştıracağı düşüncesinin de sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise bu eleştiriler yoğunlaşmakla birlikte dinsel olanın yeniden kamusal yaşama girişi veya kamusal yaşamdan hiçbir zaman çıkmadığı iddiaları ortaya atılmıştır.

Yeni milenyuma geldiğimizde ise dinsel olanın şiddet yoluyla dünyaya egemen olma girişiminde olduğu iddia edilmekteydi. Şöyle ki dinsel alanda canlanma ve özellikle de 11 Eylül saldırıları dinin modern olana savaş açtığını göstermekteydi. Bununla birlikte günümüze kadar özellikle İslamcı şiddetin dünyanın farklı yerlerinde kendi varlığını kanlı bir şekilde göstermesi bu meydan okumanın göstergelerindendir. Özellikle de modern dünyanın temel göstergeleri olarak nitelenebilir olan havaalanlarına, ticaret merkezlerine yapılan saldırılar bu karşı çıkmanın hedefinin modernite olduğunu göstermekteydi.

Bununla birlikte bu şiddet gruplarında özellikle dikkat çeken husus kendilerini kurban etme iradeleriydi. İntihar bombacıları olarak nitelenen bu insanların veya bu eylemleri örgütleyen grupların hangi dürtüler ve saiklerle bu eylemleri gerçekleştirdikleri ciddi tartışmalara ve çalışmalara neden olmuştur. Bu eylemleri gerçekleştiren gruplar açısından bu eylemlerin arkasında bir tek neden durmaktaydı: Cahiliyenin yıkılması ve yerine Allah'ın hakimiyetinin kurulması. Bu iki ayrı hedef olarak görülmesine rağmen tek bir şey ifade etmektedir.

Bu sebeple de şiddet eylemleri ve kurban sunumları giderek artmaktadır. Şiddetin insan yaşamından çıkarılamayacağı ve her zaman kültürel ve toplumsal mekanizmanın bir parçası olacağı görüşü de bu artışla birlikte daha da savunulur olmuştur. Bununla birlikte şiddet eylemlerinin ve özellikle dinsel şiddetin sebepleri, sosyolojik, psikolojik, kültürel ve siyasal nedenleri analizlere tabi tutulmuştur. Biz de burada İslamcı şiddeti kurban ve şiddet bağlamında gösterge bilimsel bir analize tabi tutacağız. İlk olarak kurban ve şiddet konusunu mimetik teori bağlamında değerlendirdikten sonra İslamcı şiddetin göstergesi olarak gördüğümüz bir fenomeni semiyotik bir analizle değerlendireceğiz.

2. Kurban ve Şiddet

Kurban, günümüz dünyasında ve sosyal bilimlerinde göz ardı edilen, teolojinin alanına itilen bir kavram ve olgudur. Teolojinin moderniteyle birlikte değerini kaybetmesi ve dinsel olanın toplumsaldan uzaklaştırılması sonucunda dinsel olduğu düşünülen her şey dışlanmıştır. Kurban da bu kavramlardan birisidir. Kurban genel olarak bir ritüel olarak bilinmektedir. Girard'a göre (Girard, 2019: 14), "kurban sunumu her zaman, kurban eden biri ile bir "tanrısal varlık" arasında aracılık etmek olarak tanımlanageldi". Bununla birlikte Eagleton kurbanın tarih boyunca farklı anlamlarda kullanıldığını ifade etmektedir: "Kurban, herhangi bir ortak özelliğe sahip olmaları icap etmeyen bir dizi faaliyeti kapsayan politetik (çokçeşitli) bir kavramdır.

Tarihin farklı dönemlerinde armağan, minnettarlık, ahit, dua, pazarlık, şükran, kefare, hayranlık, kandırma, kutlama, tazminat, telafi, kutsama, teskin, hasbihal, dostluk, arınma ve borcun ifası olarak görüldüğü vakidir" (Eagleton, 2019: 19). Bu da toplumsal mekanizmanın sürekliliğinin sağlanmasının her durumda ön planda olduğunu göstermektedir. Toplumsal yapının önceliği her şeyden daha önemlidir. Kurban da genel anlamda toplumsal mekanizmayı tehdit eden şeylerin defedilmesine yöneliktir. Bu yönüyle kurban toplumsal mekanizmayı koruyucu şiddet niteliğindedir.

Kurban bizim açımızdan burada hayvanların dinsel ritüel eşliğinde öldürülmesini değil, bir kötülüğü kovma, toplumu felaketlerden koruma aracı olarak bir günah keçisinin kurban edilmesini ifade etmektedir. Günah keçisi teorileri genel anlamda toplumdan kötülüğün ve şeytanın kovulmasını ifade etmekte ve bunun için seçilen kurbanlara verilen ismi nitelemektedir. Kurbanın özel ismi yoktur, toplumsal olarak da varlığı bu şekilde tanımlanmıştır.

Girard'ın *Dünyanın Kuruluşundan Beri Gizli Kalmış Sırlar*'da (2018a), *Günah Keçisi*'nde (2018b), *Şiddet ve Kutsal*'da (2019) bahsettiği üzere toplumlar günah keçilerine, kurban mekanizmasına ve şiddet uygulamasına gereksinim duyar. Çünkü toplumsal yapının kurulması

ve sürekliliğini koruması için şiddet kaçınılmaz bir olgudur. Girard aynı zamanda toplumsal yapının, kültürün ve bütünüyle insan ilişkilerinin kaynağına mimetik arzunun/rekabetin ve şiddetin koyulması gerektiğini iddia etmektedir (Girard, 2018a, s. 27). Bataille da toplumsal ilişkilerinin temelini atan eylemin kurban etme olduğu görüşünü kabul etmekle birlikte, neden başka yollarla değil de kanla oluşturulduğunu sormaktadır (Bataille, 2014: 57).

Girard'ın temel tezi mimetik rekabetin insan ilişkilerinin ve toplumun kurucu davranışı olduğudur. Rekabet çatışmaya ve kan dökmeye kadar ilerlemektedir. Bu bağlamda bu önerinin dinsel anlatıların *Habil ve Kabil* örneklerinde de görmek mümkündür. Kardeşler arasındaki rekabet birisinin diğerini öldürmesine neden olmuştur. Bu da insanın ilk cinayetidir. Mimetik rekabet ve arzu insan ilişkilerini düzenlediği ve davranışları oluşturduğu için toplumda şiddetin varlığı da kaçınılmaz olmaktadır. Toplumsal yapı kurulduktan sonra ise toplum kendisini tehdit eden bir durum karşısında, bir şiddet durumunda bu tehlikeden kaçmak için feda edilebilir bir kurban seçmektedir (Girard, 2019: 11). Çünkü kurban etmek bir iyilik uğruna yani toplumun korunması adına yapılmaktaydı. Kurban etme ritüelini uygulayanlar yaptıklarının suç olduğunu bilseler de iyilik yani kendilerini korumak için yaptıklarından eylemin kendisini geçersiz ve değersiz kılıyorlardı. Bu anlamda kurban etmenin nihai hedefi iyiliktir (Bataille, 2014: 59).

Yine Girard, şiddetin korkutuculuğunu ve yıkıcılığını engellemenin tek yolunun onun önüne aldaticı kurban atılması olduğunu söylemektedir. *Habil ve Kabil* örneğinde ve sonrasında İbrahim'in oğlunu kurban etme anlatısında olduğu gibi koçun aldaticı kurban olarak sunulması şiddetin ikame kurbanı aktarılmasını sağlamıştır (Girard, 2019: 11-12). Kurbanın tanrısal doğasının da buradan kaynaklandığını söylemek mümkündür. İnsanların kurbanın kendilerini koruyacak tanrısal niteliklerine güvenmektedirler. Kurban, bu yüzden toplumun kendini koruma mekanizması olarak değerlendirilebilir. Yine Girard kurbanı şöyle tanımlamaktadır; “teslim edildiği üzere, kurban sunumu, topluluk içindeki gerilim, kin, rekabet ve karşılıklı saldırı konusundaki her tür kararsız duyguyu tüm toplulukça kurbanı aktarma işlemidir” (Girard, 2019: 16).

Buradan da anlaşılacağı gibi şiddet kendisine karşı yöneltilmiş şiddeti, kendi içinde birikmiş olan şiddeti kurbanı yönelterek topluluk kendi şiddetinden kendisini korumaktadır. Kurban ritüelinin temel mahiyeti tam olarak da budur. Kurban, toplumun her tarafına yayılmış olan, topluluğu oluşturan tüm insanlarda bir şiddet birikmesine neden olan rekabeti ve anlaşmazlığı gidererek topluluğu rahatlatmaktadır (Girard, 2019: 16). Girard kurban edimini *Dünyanın Kuruluşundan Beri Gizli Kalmış Sırlar*'da şöyle tanımlamaktadır: “Kurban edimi diğer şiddet eylemlerine eklenen fazladan bir şiddet eylemidir, ama sonuncu şiddet eylemidir, şiddetin son sözüdür” (Girard, 2018a: 41).

Girard, Antik Yunan tragedyaları özelinde kurban ve kolektif öldürme edimlerini incelerken kurbanın *pharmakos* niteliği taşıdığını ifade etmektedir. Topluluk kendi beslediği kurbanları bir felaket anında, kıtlık durumunda, herhangi bir toplumsal tehlike durumunda kurban edilmek üzere beslenen kurbanlar kurban edilmektedir. *Pharmakos* Yunanca bir kelime olup hem zehir hem de ilaç anlamlarını kendinde barındırmaktadır. Platon bu kavramı sıkça kullanmıştır ve Derrida'ya göre Platon için *pharmakos* yazı idi. Bununla birlikte Socrates'in idam edilışinde kullanılan zehir de bu mahiyette idi. Ayrıca Derrida açısından Socrates'in kendisi de *pharmakos* kişiliğine sahiptir. Şöyle ki, "*Pharmakos* kişiliği, günah keçisiyle karşılaştırılmıştır. Kişiliğin ve ritüel uygulamanın başlıca iki anlamı, kötülük ve dışarı, kötülüğün atılması, vücuttan ve şehirden dışarı atılmasıdır" (Derrida, 2016: 134).

Toplumunu zehirleyen ve toplumsal kargaşaya, mimetik krize neden olacak şiddetin kurban yani günah keçisi ve hem Platoncu hem de Derridacı anlamda *pharmakos* sayesinde dışarı atılması kurban edimini oluşturmaktadır. Toplumsal veya mimetik kriz anında toplum kendisini savunma mekanizmasını yani günah keçisini ortaya atacaktır. Bu durumu Girard şöyle açıklamaktadır: "Ancak keyfi seçilmiş bir kurban krizi çözümlenebilir, çünkü tüm şiddet hadiseleri, mimetik olduklarından, her yerde birbirlerine benzerler ve topluluğun bünyesine de benzer bir biçimde dağılmışlardır. Kimse krizin kaynağını saptayıp, sorumlulukları paylaşamaz. Ve bu ikame kurban sonunda mutlaka ortaya çıkacak ve topluluğu barıştıracaktır, çünkü giderek artan mimetizme bağlı olarak şiddetlenen kriz onu mutlaka ortaya çıkarmak zorundadır" (Girard, 2018a: 42-43). Freud, nevroitik intikam tepkilerinin yanlış kimselere yönlendirildiğini açıklarken bir örnek vermektedir. Şöyle ki, "köyün tek demircisi ölümü hak eden bir suç işlediğinde, köyün üç terzisinden biri asılır" şeklinde bir fıkradan bahsediyor ve devamında "suçluya dokunmasa da ceza mutlaka olmalıdır" demektedir (Freud, 2014: 103).

Bu şiddet ve kurban/günah keçisi mekanizmasının işlerliğini göstermesi açısından açıklayıcı bir örnektir. Bu bağlamda Frazer'in Antik Yunan'daki günah keçileri ile ilgili şu sözlerini hatırlayalım: "Atinalılar kamu parasıyla düzenli olarak önemsiz ve yararsız kabul edilen birkaç kişiye bakardı; ve şehrin başına kıtlık, veba veya açlık gibi bir felaket geldiğinde günah keçilerinden ikisini kurban ederlerdi" (Frazer, 2019: 241). Girard da kurbanın bir günah keçisi olduğunu vurgulamaktadır (Girard, 2018b: 60).

Girard şiddet, kurban ve dinselilik arasındaki ilişkinin zorunlu olduğunu iddia etmektedir. dinselilik ve dinsel şiddet yukarıda Bataille'in söylediği gibi iyiliği hedeflemektedir. Bu bağlamda Girard'a göre dinselilik toplumsal barışın ve huzurun sürdürülmesi için yapılan çabalardır. Kutsalın şiddet olması ve dinsel alanda şiddete tapılmasının nedenin, barışın

sağlanması için şiddetin gerekli oluşudur. Dinsellik bütünüyle barışı hedeflemektedir ve bu yol hiçbir zaman dinsel şiddetin dışında değil, çünkü kurbanın şiddetine her zaman gereksinim duymaktadır (Girard, 2018a: 51). Kutsal ve şiddetin birlikteliği kaçınılmazdır. Çünkü “kutsalın asıl merkezini ve gizli ruhunu şiddet oluşturur” (Girard, 2019: 49).

Girardian teori bağlamında değerlendirildiğinde İslamcı şiddet de bir mimetik rekabetten doğmuştur. Modern dünyanın cahiliye olarak nitelendirilmesi ve öteki konumuna yerleştirilmesi, dünya üzerinde egemenliğin kurulması için rekabet edilmesi bunu göstermektedir. İslamcı radikalizmin hedefi modern dünya düzeninin yani cahiliyenin yok edilerek yerine İslami bir dünya düzeninin kurulmasıdır. Bu, rekabet edilen nesnenin ve nesneyi arzu edenlerin var olduğu sürece devam eden bir döngüdür. Bunun için şiddet mekanizması ve kurban etme yolu tercih edilmiştir.

Aslında mimetik teori açısından bakıldığında bu bir tercihten ziyade bir zorunluluktur. Zira burada ne kurbanın ne de edimi uygulayanların bir tercih imkanları yoktur. Bir mekanizma vardır ve mimetik rekabet içerisinde olan her kes bu mekanizmaya uymak zorundadır. İslamcı şiddetin yirmi birinci yüzyılda uyguladığı şiddet ve bazı durumlarda kurban etme eylemleri gerçekleştirmeleri var olan mimetik krizden kaynaklanmaktadır. Mimetik kriz anında rastgele seçilen kurbanın ya da günah keçisinin kurban edilmesiyle birlikte akıtılan kanla toplumsal şiddet yönünü değiştirmektedir. Girard’a göre kurban “her zaman hayata dönüşü, yeni bir topluluk kurulmasını da temsil eder ve tufan mitinde de karşılaştığımız budur” (Girard, 2018a: 60). Burada yola çıkarak söyleyebiliriz ki, İslamcı şiddet de bu mimetik daire içerisinde oluşmakta ve kurban edimleri sonucunda yeni bir dünya düzeninin kurulmasını hedeflemektedir.

3. Göstergibilim ve İslamcı Şiddetin Göstergibilimsel Analizi

Göstergibilim diğer sosyal ve kültürel bilimler gibi toplumsal yaşamla da giderek daha fazla ilgilenmeye başlamaktadır ki bu da bize toplumsal hayatı bu perspektiften değerlendirmeye imkân tanımaktadır. Göstergeler dünyası olarak da tanımlanabilecek toplumsal yaşamın bu disiplinin metotlarıyla incelenmesi göstergeler karmaşasının anlamlandırılmasını olanaklı kılmaktadır. İçinde yaşadığımız yüzyılın bir çoğulculuk, post-truth, simülasyon olarak değerlendirilmesi de göstergelerin çokluğundan ve farklılığından kaynaklanmaktadır.

Bununla birlikte şiddetin artan yükselişi de aynı zamanda şiddet göstergelerinin incelenmesini, toplumsal yaşamdaki yerinin sorgulanmasını ve insan yaşamındaki varlığının anlamlandırılmasını gerekli kılmaktadır. Bu yüzden İslamcı şiddetin dünyaya korku salmasıyla başlayan bu yüzyılın ilk yirmi yılında giderek adını duyuran bu şiddetin bariz bir gösterge

olarak anlamlandırılması da gereklidir. İslamcı şiddet, mimetik arzu dairesinin içerisindeki yerini gördüğümüzden şimdi de adını şiddetin neredeyse pornografik düzeyde sergilenmesi, gösterilmesi, arzulanması ve çekiciliğiyle adını duyuran İŞİD'in eylemlerinin göstergebilimsel analizine geçelim.

Göstergebilim, bir metnin anlaşılması ve en önemlisi de okunması ile ilgili bir disiplindir. Göstergebilim, dilbilimin gelişimi ve yeni kuramların ortaya çıkmasıyla birlikte metinlere yeni bir bakış açısıyla yaklaşımı gerekli görmektedir. Ferdinand de Saussure'un ortaya koyduğu yeni dilbilim, kendi döneminde ve sonrasında günümüze kadar metne yönelik yaklaşımlarda yeni bir yöntem oluşturmuştur. Yapısalcı bir anlayışa ve bakış açısına sahip olan Saussure çağdaş dilbilimin kurucusu olarak kabul edilmektedir (Rıfat, 2017: 21).

Saussure, yapısalcı dilbilimi bireyselden ziyade toplumsal bir olgu ve göstergeler sistemi olarak ele almaktaydı. *Genel Dilbilim Dersleri* adlı metni dilbilim ve göstergebilim üzerine verdiği derslerden oluşmaktadır. Burada dilyesitinden, bireysel ve toplumsal uzamlarından, göstergebilimden bahsetmektedir. Saussure özellikle dilyetisinin ilkel biçimi olan bireyselliği aşarak toplumsal olarak ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır: “Dilyetisiyle böylece birbirine bağlanan bütün bireyler arasından bir tür ortalama sağlanacak, bunların tümü de kuşkusuz özdeş biçimde değilse de yaklaşık olarak – aynı kavramlara bağlı aynı göstergeleri kullanacaktır” (Saussure, 1998: 42-43).

Buradan dilin ve göstergeler sisteminin bireysel bir yetinin ötesinde toplumsal mutabakatın sonucu ve kolektif bir üretim olduğu anlaşılmaktadır. Dil kültürel bir olgu olarak değerlendirilmenin ötesinde kültürü oluşturan şeydi. Bireylerin insan olarak oluşumunu dile borçlu oldukları ve toplumsalın sadece bu dilsel ve göstergesel mutabakata uymasıyla varlığını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Göstergeler sistemi ve buna bağlı olarak da göstergelerin anlamlandırılması bu bağlamda kültürel ve toplumsal bütünlüğü oluşturmaktadır. Dile yapısalcı bir özellik yükleyen ve tüm insansal ve toplumsal olguları bu bağlamda değerlendiren yapısalcı dilbilim anlayışına sahip olan ve göstergebilimin kurucularından Saussure bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Dilyetisinin birey dışında kalan toplumsal bölümüdür dil ve birey onu tek başına ne yaratabilir, ne de değiştirebilir. Dil varlığını yalnızca, topluluk üyeleri arasında yapılmış bir tür sözleşmeye borçludur” (Saussure, 1998: 44).

Burada toplumsal bir göstergeler sistemi olarak dilin varlığı söz konusu olduğu için göstergebilimle sosyolojinin ilgi odağı kesişmektedir. Sosyolojinin toplumsal olguları araştırması ve tüm kültürel yapıların toplumsal işlevi üzerine odaklanması bu ortaklığın mahiyetini açıklamaktadır. Özellikle de postlar çağında disiplinlerarası çalışmaların gerekliliği bu disiplinler arasındaki bağlantıları daha da sıklaştırmaktadır. Dilin bir iletişim aracı olduğu

genel bir kabul olmakla birlikte bu işlevi nasıl gördüğü ve dilin nelerden müteşekkil olduğu farklı kuramların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Göstergebilimin varlığı da dilin ve göstergelerin, anlamının ve anlaşmanın, toplumsal iletişimin giriftliğini ortaya koymaktadır. Dil, bu yüzden sosyolojinin, göstergebilimin, dilbilimin, psikanalizin ve diğer sosyal bilimlerin temel konularından biridir.

Dil, insana dünyayı ve dünyadaki olguları, yaşamını anlamlandırabilme imkânı vermektedir. Dil sayesinde etrafında olanları kavrayan ve anlamlandıran ve bu şekilde toplumsal bütünlüğe katılan birey, yine dil sayesinde topluluk içindeki varlığını korumakta ve konsensüse iştirak etmektedir. Çünkü, Saussure'ün belirttiği gibi “dil, kavramları belirten bir göstergeler dizgesidir” (Saussure, 1998: 46). Göstergebilim ve dilbilim arasındaki bağlantı da buradan kaynaklanmaktadır. Her türlü gösterge dil tarafından anlamlandırılmaktadır. Metinlerin ve görsellerin, davranışların ve dilsel ifadelerin neyi ifade ettiği, neyi gösterdiği ve neye gönderme yaptığı dil ile göstergebilim arasındaki iş birliği ile çözümlenmektedir. Bu bağlamda “gösterge, hep bir anlam amacının belirtisidir” diyebiliriz (Guiraud, 2016: 39).

Saussure, dili bir nesneyle adını birleştiren bir olgu olarak değil, bir kavramla bir iştirim imgesini birleştirdiğini vurgulamaktadır (Saussure, 1998: 109). Bu, dilin genel olarak konuşma anında bir adı ifade etmekten ziyade bir anlamı çağrıştırdığını açıklamaktadır. Bireylerin dil sayesinde kazanmış oldukları kavram ve bu kavramları anlamlandırmak için oluşturdukları bir imge bu yapıyı oluşturmaktadır. Saussure bu iştirim imgesini şöyle tanımlamaktadır: “İştirim imgesi salt fiziksel nitelikli olan özdeksel ses değildir; sesin anlaksal izidir, duyularımızın tanıklığı yoluyla bizde oluşan tasarımdır” (Saussure, 1998: 109). Guiraud göstergenin bu işlevini şöyle açıklamaktadır: “Gösterge bir uyarıcıdır – yani duyusal bir tözdür-. Uyandırdığı belleksel imge kafamızda başka bir uyarıcının imgesine bağlanır. Göstergenin işlevi, bir iletişim doğrultusunda bu ikinci imgeyi canlandırmaktır” (Guiraud, 2016: 39).

Kültürel ve dil içerisine doğan birey insanlaştıkça kültürel ve dilsel olarak oluşmuş yapıları aktarım yoluyla kabul etmekte ve böylece bir süreçten geçmektedir. Bu da zamanla iletişim kurmasını ve toplumsala katılmasını sağlamaktadır. Burada kelimeleri gösterileni ile birlikte öğrenmekte ve bu öğrenilen bilgiyi kullanarak gösteren ile gösterilen arasındaki dilsel ve kültürel olarak oluşturulmuş bağlantıyı korumaktadır. Sayın bu durumu şöyle ifade etmektedir: “İnsan, ataları tarafından göstergelerle inşa edilmiş inorganik, organik, sosyal ve soyut evrenin içine doğar. İnsan, homo semioticus bir varlık olduğundan, içine doğduğu kurulu düzeni önce anlamaya ve daha sonra da anlamlamaya çalışır. Bu süreçler, yani anlamak ve anlamlama süreçleri sosyal tarihsel zaman içinde sürekli olarak ortaya çıkmış ve çıkmaya devam edecektir.

Göstergelerden oluşan “göstergeler dünyası” atalarımızdan bize kalmış bir mirastır. Bu nedenle biz göstergeler dünyasının içine doğarız; göstergeleri hazır buluruz” (Sayın, 2014: 53).

Saussure`a göre, dil göstergesi gösterge, gösterilen ve göstergeden oluşmaktadır. Bu üçü dilsel mekanizmayı oluşturmakta ve tarihsel bir süreç içerisinde şekillenmektedir. Bununla birlikte Saussure`ün en önemli iddiası göstergenin nedensizliğidir (Saussure, 1998: 111). Nedensiz olmakla birlikte bir kültürel ve toplumsal mekanizma olduğundan sürekliliğini kuşaklar arasındaki aktarımdan almaktadır ve Saussure`a göre dilin bu aktarıma dayalı mevcudiyeti dilin kökeniyle ilgili tartışmayı da yersiz kılmaktadır (Saussure, 1998: 117). Her şey nedensiz varlığa sahip olan sözcüğün sınırları içinde, işitsel imgeyle kavram arasında olup biter (Saussure, 1998: 171). Bu tanımlama Derrida`nın *Gramatoloji*`de metnin sınırları haricinde bir şey yoktur önermesine benzemektedir (Derrida, 2011). Bu her şeyin metin olduğu, her şeyin gösterge olduğu ve bir bağlam içerisinde anlamlandığı şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte her şeyin dil içerisinde olup bittiği görüşü de Wittgensteinci anlamda dilin sınırları düşüncenin sınırlarını belirlemesi iddiasıyla da örtüşmektedir (Erdem, 2010: 22).

Her şey dilin ve kültürün sınırları dahilinde olduğundan anlamlandırma ve göstergenin oluşumu da bu kültürellikten etkilenmektedir. Mesela, Saussure`ün örnek olarak verdiği ağaç sözcüğü gibi bir gösterenin bir gösterilene, dili konuşan topluluğun ağacın ne anlama geldiğini kendi anladığı anlamı yüklemesi bu mekanizmanın kültürel boyutunu açıklamaktadır. Göstergebilim ve bununla birlikte Derrida, Barthes, Eco gibi metnin, yorumun, yazarın, dilin ne olduğu ile ilgilenen düşünürler bu kültürellik boyutuna vurgu yapmışlardır. Kavramların, kelimelerin bağlamın dışında bir anlamı olmadığı, sadece konuşma ve yazılı bir metnin içerisinde anlam kazanabildiği iddia edilmiştir. Bu da gösterge, gösterilen, gösteren arasındaki bağın kültürelliğini, bağlamını ve dili konuşan topluluğun durumunu ortaya koymaktadır.

Göstergenin kültürel olarak oluşması ve dil gibi yapılanması, göstergebilimin bütün kültürel yapıları incelemesini olanaklı kılmaktadır. Bunu Saussure yapmamış olsa da kendisinden sonra göstergebilimin en önemli isimlerinden birisi olan Roland Barthes göstergebilimi kültürel ürünlerin incelenmesinde ve eleştirilmesinde kullanmıştır. Roland Barthes göstergebilimin ilk savunucularından biri olmakla birlikte kendisini göstergebilimci olarak da tanımlamaktaydı. Culler`e göre Barthes *College de France*`taki konumu için bir unvan seçerken göstergebilimi belirleşmiştir (Culler, 2008: 79). Bununla birlikte Barthes göstergebilimi kültürel çalışmalarında, edebiyat eleştirisinde bir yöntem olarak kullanmaya başlamıştır.

Barthes göstergebilimci ve bir mitbilimci olarak dünyadaki göstergeleri ve modern dünyanın yeni mitlerini bilimsel olarak açıklamaya çalışmaktadır (Rıfat, 2013: 40). Barthes`in çalışmalarında metin, okur ve yazarın ölümü kavramları metin göstergebiliminin temel

parametrelerini oluşturmaktaydı. Bununla birlikte Barthes, metnin neliğini, yazının neliğini ve yazarın kimliğini tartışmakta ve metinsel çözümlerinin ilkelerini ve göstergebilimin temel ilkelerini belirlemektedir. Barthes *Çağdaş Söylenler*'de (Barthes, 2014a) modern burjuva mitlerini analiz etmekte, *Göstergebilimsel Serüven*'de ise bu bilimin temel ilkelerini açıklamıştır. *Camera Lucida*'da ise göstergebilimin uygulanışını metinden, mitlerden fotoğraflara doğru değiştirmiştir (Barthes, 2016a).

Barthes, Saussure'un dilbilimi göstergebilimin bir alt dalı olarak gördüğünü söylemekte ve buna karşı göstergelerin kendi başına bir anlama sahip olmadığını ve dille temas halinde bir anlam kazandığını iddia etmektedir (Barthes, 2014b: 27-28). Göstergelerin dilin sınırları dahilinde ve dilin varlığıyla anlamlandırılabilceğini, her tarafta göstergelerin çokluğuna rağmen içinde yaşadığımız uygarlığın bir yazı uygarlığı olduğunu iddia etmektedir. Barthes göstergelerin dile olan ihtiyacını şöyle ifade etmektedir: "Yalnızca adlandırılmış anlam vardır; göstergeler dünyasıyla dilin dünyasından başka bir şey değildir" (Barthes, 2014b: 28).

Barthes göstergebilim, kültür ve edebiyat eleştirisinde metin ve okur kavramlarına daha fazla öncelik vermektedir. İster yazılı metin olsun isterse de herhangi bir görsel olsun yorumlayan kişinin okur olarak adlandırılması göstergebilimin genel tercihidir. Fiske bu durumu şöyle ifade etmektedir: "Göstergebilim 'alıcı' terimi yerine (fotoğrafta ve resimde bile) 'okur' terimini tercih eder, çünkü 'okur' terimi çok daha önemli bir etkinliği ifade eder ve dahası, okuma öğrenilen bir şeydir, yani okurun kültürel deneyimi tarafından belirlenir. Okur kendi deneyimlerini, tutumlarını ve duygularını metne taşıyarak metnin anlamlandırılmasına doğrudan katkıda bulunur" (Fiske, 2003: 62-63). Buradan da gösterge veya ileti karşısındaki okurun göstergeyi nasıl anladığı, anlamlandığı, yani anlamın neliği ortaya çıkmaktadır. Barthes okumanın bir dilyetisi işi olduğunu ve anlam bulma çabası olduğunu söyle ifade etmektedir: "Okumak aslında bir dilyetisi işidir. Okumak anlamlar bulmaktır, anlamlar bulmak da onları adlandırmaktır; ama bu adlandırılmış anlamlar başka adlara doğru kayar, adlar birbirini çağırır, toplanırlar ve bu bir araya gelmelerinin yeniden adlandırılması gerekir: Adlandırıyorum, adlandırıyorum, yeniden adlandırıyorum; metin böylece geçip gider: oluşum içindeki bir adlandırma, usanmak bilmez bir yaklaştırma, düzdeğişmecesel bir çalışmadır" (Barthes, 2016b: 22).

3.1. İslamcı Şiddetin Göstergebilimsel Analizi

İslamcı şiddet, yirmi birinci yüzyılın başlarından itibaren Batı'ya özellikle de Amerika'ya karşı saldırılarıyla başlamıştır. 11 Eylül saldırıları radikal İslamcılığın şiddet yoluyla cahiliye olarak değerlendirdikleri dünya düzeninin merkezini hedef alarak yok etme isteklerinin en bariz göstergesidir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında post-kolonyal tartışmaların ve çatışmaların

yaşandığı ve dünyadaki kurulu düzene karşı yürütülen karşı hareket ortamında otoriter rejimleri baskısı altından ezilen müslümanlar radikal bir şekilde ortaya çıktılar. Mevcut dünya düzenini cahiliye olarak tanımlayan İslamcı entelüktüeller, içinde yaşadıkları toplumları da cahiliye olarak görmekte ve değiştirilmesinin ve yerine İslami düzenin kurulması gerektiğini düşünmekteydiler.¹

İslamcı şiddet 2010`lu yıllarda daha da yaygınlaşmış ve 2014 yılında *İslam Devleti* adında tarihsel ismiyle bir *Hilafet`in* kurulmasıyla sonuçlanmıştır. İslam Devleti olarak kendilerini tanımlayan radikaller şiddet eylemlerini görselleştirerek, infazlarını, yakıp yıkmalarını sosyal medya aracılığıyla dünyadaki kendi sempatanlarına, izleyicilerin iletmekteydi. Bununla birlikte burada sadece kendi izleyicilerini bir ortak hedefte birleştirmek, radikalleşmelerini sağlamaktan ziyade yok edilmesi gereken cahiliye düzeninin koruyucuları olan “kafir”lerin de kalplerine korku salmayı hedeflemektedirler.

Burada İslam Devleti`nin İngilizce konuşan izleyicilerine ulaşmak için yayımladıkları *Dabiq* adlı dergide şiddet eylemlerinden alınan fotoğrafların göstergebilimsel analizi yapılacaktır. Şiddetin alenileşmesi, giderek yaygınlaşması, teknolojiyi kullanarak şiddet eylemlerini tüm dünyaya sergilemeleri İslam Devleti`nin diğer şiddet gruplarından farklılaşmasını sağlamaktadır. Ayrıca bu şiddet görsellerinin açık bir şekilde kullanılması şiddetin porno pratikleştirilmesi olarak değerlendirilebilir. Ele geçirilen esirlerin farklı şekillerde (kafası kesilerek, yakılarak, kurşunlanarak) öldürülmesi de Batılı ve yerli “tağut” güçlerin öldürdüğü müslümanların öcünü almak için uygulanan misillemedir. Şiddetin bu kadar yaygınlaşması ve gündelik dile, yaşama nüfuz etmesi şiddetin aynı zamanda görünmez bir hal almasına da neden olmaktadır.

İslam Devleti`nin uyguladığı şiddet ve bunun görselleştirilmesi ve yaygınlaştırılması şiddetin eski çağlardaki gibi sahnelenmesi, teatrelleştirilmesi ve seyirlik hale getirilmesi olarak değerlendirilebilir. Modernite`de şiddet gizli, sahnenin dışında, toplumun görmediği, göremediği yerlerde uygulanmaktadır. Hapishanelerin ortaya çıkması ve infaz kurumları modern devletin şiddeti toplumdan gizli yapmasını sağlamaktadır.² Han ise modernite öncesi

---

¹ Özellikle burada Seyyid Kutub`un çalışmalarının entelektüel bir zemin sağladığını söylemek yerinde olacaktır. Kutub`un çalışmalarından etkilenen ve sonrasında Afganistan savaşında deneyim kazanan radikallerin hedefi hem dünya düzeninin hem de yerli otoritelerin yıkılmasıydı.

² Bu hususla ilgili olarak Foucault`un *Hapishanenin Doğuşu* adlı yapıtı açıklayıcı belgelerle zengin bir metindir. Burada devlerin ve infaz kurumlarının, cezalandırmanın, modernite devlet şiddeti uygulamasının nasıllığı tartışılmaktadır. İlgili metin için bkn; Michel Foucault, *Hapishanenin Doğuşu* (Çev; Mehmet Ali Kılıçbay), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2017.

toplumdaki şiddetin varlığını şöyle tanımlamaktadır: “Modernite öncesi zamanlarda şiddet her yerde hazır ve nazırdır, gündelik hayatın bir parçasıdır ve alenidir. Toplumsal pratiğin ve iletişimin önemli bir parçasıdır hatta. Onun için yalnız fiilen uygulanmakla kalmaz, seyirlik hale de getirilir. Hükümdar iktidarını öldürme fiili üzerinden, kan dökmek vasıtasıyla ilan eder. Kamusal alanlarda sahnelenen kanlı seyirlikler, iktidarı ve haşmetini kurgulamak içindir. Şiddet ve şiddetin teatral sahnelenişi burada iktidarın ve hegemonyanın önemli bir aracıdır” (Han, 2017: 16).

İslam Devleti'nin uyguladığı şiddet eylemlerini de bu bağlamda değerlendirmek mümkündür. Zira hem infaz biçimi, hem sahnelenişi, hem pornografik bir şekilde teşhir edilmesi ve en önemlisi de ritüelleştirilmesi modernite öncesinin özelliklerini sergilendiğini göstermektedir. Bu İslamcı şiddetin modernite dışı olduğu anlamına gelmemekle birlikte modernite karşı olduğunu ortaya koymaktadır. Moderniteyi dinsel bir ifadeyle yani “cahiliye” olarak tanımlayan radikal İslamcılık bu düzeni fiziksel şiddetle yıkmayı tasarlamaktadırlar. Girard'ın toplumsal şiddetin mimetik rekabet teorisiyle açıkladığını görmüştük. Şiddet sadece sergilendiğinde bir rekabet ortamı oluşturmaktadır. Bu kuramsal perspektiften bakıldığında İslamcı şiddet düşman ve yok edilmesi gereken bir Öteki olan cahiliyenin taklit edilmesi sonucunda ortaya çıkmıştır.

Görüntülerin, sürekli olarak iletilerin insan yaşamına girdiği ve neredeyse insan yaşamını yönlendirecek düzeyde olması bu hususlara dikkat edilmesini gerektirmektedir. Fotoğrafın ne olduğu tartışması çalışmamızın dışında kalmakla birlikte bir ileti aracı ve gösterge olarak değerlendirdiğimiz fotoğrafların bir amaç doğrultusunda yayınlanması onları bizim açımızdan önemli kılmaktadır.

Fotoğrafın, göstegebilimsel analizi üzerine ilk çalışmalar Barthes tarafından yapılmıştır. Barthes, fotoğrafa daha fazla nesnel davranmakta, fotoğrafı düzanlamsal olarak ele almakta ve bir gösterge değerinin olmadığını söylemektedir. Barthes, fotoğrafı “varlığını bütünüyle tüketen salt düzanlamlı bir ileti tarafından kurulan ve işgal edilen tek yapı” olarak tanımlamaktadır (Barthes, 2014c: 12). Barthes bununla birlikte fotoğrafın bir yazıyla, seçilmeyle, basında yer almasıyla, düzanlamın yanı sıra bir yananlam olasılığına da sahip olduğunu söylemektedir. Burada kullandığımız ve incelediğimiz fotoğraflar da bir dergi içerisinde yazılı metinlerin iletileriyle birlikte sunulmaktadır. Okur, bir bağlam içerisinde fotoğrafı bir görselden ziyade bir metin olarak algılamakta ve ondan sadece düzanlamını değil aynı zamanda yananlamının da iletisini almaktadır. Barthes, fotoğrafın yananlamına ilişkin şöyle düşünmektedir: “Bir yandan basın fotoğrafı, üzerinde çalışılmış, seçilmiş, düzenlenmiş, kurulmuş, profesyonel, estetik ya da ideolojik normlara göre işlenmiş bir nesnedir, bunlar bir ölçüde yananlam etkenleridir; öte

yandansa bu aynı fotoğraf sadece algılanmaz, alımlanmaz, *okunur*, onu tüketen kitle tarafından, az ya da çok bilinçli olarak geleneksel bir göstergeler öbeğine bağlanır; oysa her gösterge bir kodu varsayar ve ortaya koymaya çalışılması gereken de koddur (yananlam kodu)” (Barthes, 2014c: 12-13).

Basılı bir fotoğraf sadece düzenleme sahip bir fotoğraf değil, yananlamını ve farklı bileşenleri de kendisinde barındıran bir gösterge ve bir iletişim aracıdır. Burada fotoğrafın üzerinde işleyerek (seçim, teknik işçilik, kadraj, sayfa düzeni, yanına yazılan yazı vb) ona bir ikinci anlam yani yananlam kazandırılır (Barthes, 2014c: 13). Barthes`e göre fotoğrafa yananlamını veren bazı kodlar vardır: Hile, poz, nesnelere, fotojeni, estetizm, sözdizimi (Barthes, 2014c: 14 17).

Şekil 1 IŞİD`in İngilizce dergisi olan Dabiq`in 14. sayısının 9. sayfasında bir kurban etme ritüeli ve görseli.

Gösterge: Burada bir gösterge olarak diz çöktürülmüş ve elleri ve gözleri bağlanmış bir adamın boynuna konulmuş satır görünmektedir. Aynı zamanda satırı tutan bir infazcının sadece elleri. Gösterilen: İslamcı şiddetin en çok ses getiren eylemlerini gerçekleştiren, dünyaya korku salan bir örgütün ele geçirdiği birisini, bir kurban olarak elleri ve gözleri bağlı bir halde, diz çöktürerek, satırla kurban etme eylemi görülmektedir. Burada bir sahneleme ve seyirlik olduğu görülmektedir. Şiddetin bir dinsel ritüel, kurbanı sunu olarak gösterilmesi amaçlanmıştır. Bu fotoğraf sadece bir infazın fotoğrafı değil, aynı zamanda şiddet yoluyla egemenliğini yaygınlaştırmak isteyen bir örgütün bir kişiyi yani kendilerinden olmayan, kurban edilmesinde bir sorun bulunmayan birisini kan akıtarak öldürme ritüeli sergilenmektedir.

Şekil 2 IŞİD`in İngilizce dergisi olan *Dabiq`in 14. sayısının 55. sayfasından bir görüntü.*

Gösteren: Kafası kesilen bir adam.

Gösterilen: İslam Devleti topraklarında İslam Devleti silahlı kuvvetlerine ait bir savaşçının ele geçirilen bir esirin kafasını kesmesi. Bu aynı zamanda bir cezalandırma, cezanın aleni ve apaçık bir şekilde uygulanması, sosyal medya aracılığıyla yayınlanması şiddetin ve cezalandırmanın “şeffaf”lığını göstermektedir. Burada düşmanlara karşı bir mesaj verilmekle birlikte, kendi izleyicilerine meşruluklarını, güçlerini ve düşmandan öç almalarını iletme vardır.

Fotoğrafın veya bir metnin okunması her zaman bir bağlam gerektirmektedir. Bu da okurun içinde bulunduğu tarihsel durumu ifade etmektedir. Bir iletinin düz anlamı tarihsel süreç içerisinde sabit kalmakla birlikte yananlam bağlama, okura göre değişiklik göstermektedir.

Tam olarak bu yüzden düzanlamla birlikte yananlamın varlığı kültürel oluşumu sağlamaktadır. Bunun yanı sıra iletişim kopukluğu ve insanlar arasındaki çatışmaların da bu anlamının aynı bağlamsal zemin üzerinde oluşmamasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Barthes, bu durumu “gösterenle gösterilen arasındaki ilişki, yani daha doğrusu anlamlandırma, nedensiz olmasa da en azından bütünüyle tarihsel kalır” diyerek açıklamaktadır (Barthes, 2014c: 19-20).

Yorum: Burada şiddetin pornografikleştirilerek teşhir edilmesini görmek mümkündür. Kurban etmek için diz çöktürülmüş, turuncu renk elbise (Amerika`daki hapishanelerde tutulan İslamcı radikallerine giydirilen tutuklu giyimi) giydirilmiş bir kurban, siyah renk elbise giyinmiş, yüzü kapalı, elinde bir bıçak bulunan cellat şiddetin bu şekilde müstehcenleştirilmesinin öğeleridir. Şiddet bu şekilde kaydedilerek tüm dünyaya iletilmekte ve karşılığında hem tiksinti, korku, hem de saygı ve övgü kazanılmaktadır. Bir cinsel faaliyet gibi teşhir edilmektedir.

İslam dünyasının içinde bulunduğu kötü durumdan sorumlu olan Amerika gibi şeytan devletlerin müslümanları katletmelerinin sonucu olarak, cahiliye düzeninin kurulmasında ve devam etmesinde iştirak eden, cahiliye düzeninin bir parçası olan birisinin ele geçirilerek misilleme yapmak için bıçakla kafasının kesilmesi.

İnsanlar arasındaki ve kültürler/toplumlar arasındaki şiddetin mimetik rekabetten doğduğunu görmüştük. Radikal İslamcıların cahiliye düzeni olarak adlandırdıkları modern dünyada müslümanlara karşı zulüm yapılması, insanların katledilmesi bu mimetik rekabet kuramının da gösterdiği gibi şiddet doğurmuştur. Şiddet uygulamaları her zaman şiddeti yaratmaktadır. Girard'ın bahsettiği ve trajedilerle ilgili incelemelerinden göstermeğe çalıştığı da tam olarak budur. Burada da bir kurban etme ritüeli yapılmıştır ve bu kurban etme sayesinde intikam alındığı düşünülmekte ve toplumsal olarak *katharsis* yaşanmaktadır. Kurbanın toplum içindeki şiddeti defetme gibi mahiyeti olduğu da Girard'ın *Günah Keçisi* adlı çalışmasından bilinmektedir.

4. Sonuç

Şiddet ve kutsallık insanlık tarihinin başlangıcı ile birlikte anılmaktadır. Freud'un *Totem ve Tabu*'da gösterdiği gibi insanlık yani kültür babanın katli ile başlamaktadır. Dinsel öğretiler ise bilinen *Habil ve Kabil* anlatısında iki kardeşten birisinin diğerini öldürmesi ile insanlığın yer yüzündeki serüveninin başladığını söylemektedirler. Antik çağlara ait metinler, trajediler ve mitler şiddetin ve kutsallığın iç içe bir yapıda olduğunu söylemekte ve insanlık tarihi boyunca bu ikilinin varlığını koruyacağını ifade etmektedirler.

Girard, *Şiddet ve Kutsal, Günah Keçisi, Dünyanın Kuruluşundan Beri Gizli Kalmış Sırlar* adlı metinlerinde şiddet, kutsallık, kurban etme, mimetik arzu ve rekabet mekanizmasını incelemektedir. Girard bu metinlerde şiddetin kültürün ve toplumun kurucu ve koruyucu unsuru olduğunu, kurban etmenin toplumsal felaketlere karşı toplumsal bir koruma mekanizması olduğunu, şiddetin Öteki'ye duyulan rekabetin sonucunda ortaya çıktığını iddia etmektedir.

Girard'ın gösterdiği oluşum süreciyle göstergebilim ve dilbilimin kültürün oluşumu betimlemesi arasında benzerlikler bulunmaktadır. Göstergelerin okunması, dilin ötekileri taklit ederek öğrenilmesi, her şeyin bir metin olarak görülmesi bu benzerliklerin en önemlilerindedir. Göstergibilim de göstergelerin insan yaşamındaki ve kültürel ve toplumsal yaşamdaki yerini incelemektedir. Toplumun varlığı, mimetik rekabete, dili ve göstergeleri kullanmasına bağlıdır.

İslamcı şiddet de mimetik teori bağlamında değerlendirildiğinde bir taklit sonucu ortaya çıktığını söylemek mümkündür. İslamcı şiddetin yirmi birinci yüzyıl teknolojisini kullanarak

kendisini tüm dünyaya iletmesi, sosyal medyayı etkili bir şekilde kullanması göstergebilimsel olarak incelenmesi ihtiyacını gerektirmiştir. Göstergebilimsel olarak da değerlendirildiğinde bu şiddetin sadece bir şiddet edimi olmadığı, aynı zamanda kendi izleyicilerin ve düşmanlarına mesajlar iletmediği, giyim kuşamı, infazlarda kesici aletler kullanmaları da kurban ritüelini yerine getirdiklerini göstermektedir.

5. Kaynakça

BARTHES, R. (2014a), *Çağdaş Söylenler* (Çev; Tahsin Yücel), İstanbul: Metis Yayınları.

BARTHES, R. (2014b), *Göstergebilimsel Serüven* (Çev; Mehmet Rıfat-Sema Rıfat), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

BARTHES, R. (2014c), *Görüntünün Retoriği, Sanat ve Müzik* (Çev; Ayşenaz Koç-Ömer Albayrak), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

BARTHES, R. (2016a), *Camera Lucida: Fotoğraf Üzerine Düşünceler* (Çev; Reha Akçakaya), İstanbul: Altıkırkbeş Yayınları.

BARTHES, R. (2016b), *S/Z* (Çev; Sündüz Öztürk Kasar), İstanbul: Sel Yayıncılık.

BATAİLLE, G. (2014), *Edebiyat ve Kötülük* (Çev; Ayşegül Sönmezay), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

CULLER, J. (2008), *Barthes* (Çev; Hakan Gür), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

DERRİDA, J. (2011), *Gramatoloji* (Çev; İsmet Birkan), Ankara: BilgeSu Yayınları.

DERRİDA, J. (2016), *Platon Eczanesi* (Çev; Zeynep Direk), İstanbul: Alfa Yayınları.

EAGLETON, T. (2019), *Radikal Kurban* (Çev; Asli Önal), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

ERDEM, H. S. (2010), Dil, Önerme ve Gerçeklik I: Wittgenstein Bağlamında Bir Değerlendirme, *Hikmet Yurdu Düşünce – Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 3(5), 19 – 40.

FİSKE, J. (2003), *İletişim Çalışmalarına Giriş* (Çev; Süleyman İrvan), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

FOUCAULT, M. (2017), *Hapishanenin Doğuşu* (Çev; Mehmet Ali Kılıçbay), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

FRAZER, J.G. (2019), *Günah Keçisi* (Çev; İsmail Hakkı Yılmaz), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

FREUD, S. (2014), *Haz İlkesinin Ötesinde-Ben ve İd* (Çev; Ali Babaoğlu), İstanbul: Metis Yayınları.

GİRARD, R. (2018a), *Dünyanın Kuruluşundan Beri Gizli Kalmış Sırlar* (Çev; Ali Berktaş), İstanbul: Alfa Yayınları.

GİRARD, R. (2018b), *Günah Keçisi* (Çev; Işık Ergüden), İstanbul: Alfa Yayınları.

- GİRARD, R. (2019), *Şiddet ve Kutsal* (Çev; Necmiye Alpay), İstanbul: Alfa Yayınları.
- GUIRAUD, P. (2016), *Göstergebilim* (Çev; Mehmet Yalçın), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- HAN, B.C. (2017), *Şiddetin Topolojisi* (Çev; Dilek Zaptçioğlu), İstanbul: Metis Yayınları.
- RIFAT, M. (2013), *Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü: Kavramlar, Yöntemler, Kuramcılar, Okullar*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- RIFAT, M. (2017), *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları – 1: Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- SAUSSURE, F. (1998), *Genel Dilbilim Dersleri* (Çev; Berke Vardar), İstanbul: Multilingual Yayınları.
- SAYIN, Ö. (2014), *Göstergebilim ve Sosyoloji*, Ankara: Anı Yayıncılık.